

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۸/۰۲

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی مزایای فعالیت و بازی گروهی در پیشرفت تحصیلی و افزایش یادگیری دانش آموزان دوره ابتدایی

علی عبدی زاده گنجی^۱، فاطمه زهرا کریمی مقدم^۲

۱- لیسانس علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان، مرکز شهید رجایی بابل

۲- لیسانس علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان، مرکز حضرت فاطمه (س) قائمشهر

a13721380z.aa@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی مزایای فعالیت و بازی گروهی در پیشرفت تحصیلی و افزایش یادگیری دانش آموزان دوره ابتدایی انجام شد. در این پژوهش، محقق قصد بررسی ویژگی‌های کارگروهی و تأثیرات مثبت و منفی آن بر روی یادگیری دانش آموزان را دارد. بازی‌های گروهی، به عنوان یک روش آموزشی موثر، به دانش آموزان کمک می‌کند تا مهارت‌های اجتماعی و همکاری را بهبود بخشند. با شرکت در بازی‌های گروهی، دانش آموزان مهارت‌های ارتباطی، همکاری، تفکر خلاق و حل مسئله را تقویت می‌کنند. همچنین، بازی‌های گروهی به دانش آموزان کمک می‌کند تا بهتر بتوانند با مشکلات روبرو شده و آن‌ها را حل کنند. کارگروهی به عنوان یکی از عوامل اثرگذار بر پیشرفت تحصیلی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. این عامل یکی از مهم‌ترین مهارت‌های هر فرد برای رسیدن به موفقیت است. در جهت بررسی این هدف، از روش کتابخانه‌ای، بررسی اسناد و مدارک و پایگاه‌های اطلاعاتی، و جمع‌آوری داده‌های مربوط به آزمون فرضیه‌های تحقیق استفاده شده است. نتایج نشان داد با توجه به مزایای فعالیت و بازی گروهی در پیشرفت تحصیلی و افزایش یادگیری دانش آموزان دوره ابتدایی، می‌توان این روش آموزشی را به عنوان یکی از روش‌های اصلی آموزش در کلاس‌های دوره ابتدایی استفاده کرد. با استفاده از این روش آموزشی، می‌توان بهبود قابل توجهی در پیشرفت تحصیلی و افزایش یادگیری دانش آموزان دوره ابتدایی داشت.

کلمات کلیدی: بازی گروهی، پیشرفت تحصیلی، یادگیری، دانش آموزان، دوره ابتدایی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

فعالیت و بازی گروهی، به عنوان یک روش آموزشی موثر، در پیشرفت تحصیلی و افزایش یادگیری دانش‌آموزان دوره ابتدایی تأثیر بسیار مثبتی دارد. در این روش آموزشی، دانش‌آموزان با همکاری و همراهی یکدیگر، به صورت فعال و آموزشی در فرایند یادگیری شرکت می‌کنند. انسان نمی‌تواند به تنهایی زندگی کند و این واقعیت سرمنشأ شکل‌گیری تمامی گروه‌ها، جمعیت‌ها و جوامع بشری از گذشته‌های دور تا به امروز بوده است. تمامی انسان‌ها در هر گروه و جامعه‌ای با توجه به توانایی‌ها و شرایط حاکم، با همکاری یکدیگر به بقای خود و دیگران کمک کرده‌اند. هرچه فرد در برقراری ارتباط در جامعه با دیگران موفق‌تر عمل کند و در واقع هوش اجتماعی بالاتری داشته باشد، زندگی بهتر و راحت‌تری را تجربه خواهد کرد. یادگیری تکنیک‌های همکاری و برقراری ارتباط با دیگران یکی از ضروریات مهم در زندگی هر کودکی محسوب می‌شود. زمانی که فرد در سنین پایین همچون دوران دبستان آموزش ببیند، این آموزه‌ها در وی درونی شده و سبب خواهد شد در آینده در زندگی موفق‌تر عمل کند.

بیش‌تر معلمان به فعالیت و پویایی ذهن، علم و آگاهی کافی دارند، ولی از ویژگی‌های روش‌های فعال تدریس و نحوه به‌کارگیری این روش‌ها که موجب پویایی بیش‌تر ذهن می‌شود شناخت لازم را ندارند. در روش‌های تدریس فعال، معلم شرایط و فضا را مساعد می‌کند و یادگیرنده با مشارکت خود یاد می‌گیرد، معلم راهنما و هدایت‌کننده جریان تدریس است به‌عنوان مثال یادگیری مؤثر از طریق گروه‌بندی و روابط گروهی شکل می‌گیرد، معلم با شناخت فراگیران به گروه‌بندی آن‌ها اقدام می‌نماید و با هدایت فعالیت دانش‌آموزان امکان حصول اهداف آموزشی را فراهم می‌سازد (ملکی، ۱۳۸۶).

یکی از گرایش‌های هزاره سوم، ظهور فرا نوگرایی وزیر سؤال رفتن کل‌گرایی و نگرش‌های مطلق‌گرایانه است. بشر فرا نوگرا می‌داند که همه‌چیز حتی اندیشه‌های شخصی خود را نیز باید با نظر نقد مورد مطالعه قرار دهد و با به رسمیت شناختن تنوعات و تکثرات، اندیشه‌های تربیتی را در بستری تکثرا گرا (پلورالیستی) قرار دهد. در فرهنگ کثرت‌گرا خرده‌فرهنگ‌ها، اقلیت‌ها و اشخاص جایگاه خاصی پیدا می‌کنند و دانش‌آموزان طوری تربیت می‌شوند که می‌توانند نقش یک شهروند بین‌المللی را ایفا نمایند، نگرش‌های متنوع را هضم نمایند و ظرفیت خود را در مقابل اندیشه‌های دیگران افزایش دهند و به‌صورت یک شهروند جهانی درآیند. خلاصه این‌که روش‌ها و الگوهای متعددی در زمینه تدریس فعال وجود دارد که بعضی از آن‌ها عبارت از: روش حل مسئله، بارش فکری، بحث گروهی، ایفای نقش، الگوی تدریس یادگیری از طریق همیاری، الگوی تفکر استقرایی، الگوی کاوشگری، الگوی تدریس بدیعه پرداززی یا نوآفرینی و الگوی مفهوم‌سازی می‌باشند (خورشیدی، ۱۳۸۷). برای بازی در نقش یک شهروند جهانی، افزایش بهینه تعاملات و مشارکت‌ها و به‌کاربردن روش یادگیری مشارکتی امری لازم و ضروری است.

در دوران معاصر، پیشرفت تکنولوژی و گسترش محتوای درسی ضرورت استفاده از روش تدریس فعال را خاطر نشان می‌کند. منظور از روش فعال این است که دانش‌آموز در فرایند یاددهی و یادگیری در کلاس و بیرون از کلاس مشارکت داشته و معلم به نقش هدایت‌کننده خود در این روش می‌پردازد. در کتب درسی معمولاً درس‌ها و مطالب و مفاهیم به‌صورت هدفمند طراحی ارائه می‌شود، معلم می‌تواند برای دستیابی به آن اهداف یک سطح انتظار را برای خود و دانش‌آموزان تعریف نماید. اصولاً عناصر موجود در تعلیم و تربیت از قبیل محتوای درسی، تجهیزات، معلم و روش‌ها درهم‌آمیخته می‌شوند تا فراگیران بتوانند به سطح مورد انتظار در آموزش‌وپرورش نائل شوند. هسته اصلی فرایند تدریس، ترتیب دادن محیط‌هایی است که در آن شاگردان بتوانند با یکدیگر تعامل کنند و چگونه یادگرفتن را بررسی نمایند.

گروه، واحد اجتماعی قابل‌شناسایی، سازمان‌یافته و بادوامی از اشخاص اجتماعی است که مطابق هنجارهای اجتماعی و داشتن منافع و ارزش‌های مشترک نقش‌های متقابلی را به‌منظور نیل به هدف یا هدف‌های مشترک ایفا می‌کنند (نیک‌گهر، ۱۳۸۳: ۸۳). گروه عبارت است از: دو فرد یا بیشتر که باهم تعامل دارند، به‌نحوی که هر یک می‌تواند در دیگری یا در دیگران تأثیر گذاشته و از آنان متأثر شود (غیاثوند، ۱۳۹۴. به نقل از شوا، ۱۹۸۱).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در این پژوهش، محقق قصد بررسی ویژگی‌های کارگروهی و تأثیرات مثبت و منفی آن بر روی یادگیری دانش‌آموزان را دارد. در جهت بررسی این هدف، از روش کتابخانه‌ای، بررسی اسناد و مدارک و پایگاه‌های اطلاعاتی، و جمع‌آوری داده‌های مربوط به آزمون فرضیه‌های تحقیق استفاده شده است.

حال با توجه به مطالب فوق این سؤالات مطرح می‌شود: آیا بین کارگروهی و عملکرد دانش‌آموزان رابطه‌ای وجود دارد؟ کارگروهی چه تأثیرات مثبت و منفی بر روی دانش‌آموزان می‌گذارد؟

فرضیات تحقیق

- کارگروهی سبب پیشرفت دانش‌آموزان و یادگیری بهتر آن‌ها می‌شود.
- کارگروهی باعث می‌شود دانش‌آموزان کم‌توان‌تر در گروه پیشرفت می‌کنند.
- کارگروهی تنها سبب پیشرفت عده‌ای از دانش‌آموزان و تنبلی و کم‌کاری گروهی دیگر می‌شود.

پیشینه تحقیق

کارگروهی به‌عنوان یکی از عوامل اثرگذار بر پیشرفت تحصیلی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. این عامل یکی از مهم‌ترین مهارت‌های هر فرد برای رسیدن به موفقیت است. در رابطه با کارگروهی و تأثیرات آن بر روی دانش‌آموزان تحقیقات متعددی صورت گرفته است، به‌طور مثال:

صبور و غیبی (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان «راهکارهای تقویت فرهنگ کارگروهی در میان دانش‌آموزان، با استفاده از روش‌های نوین تدریس فعالیت‌های هنری» و باهدف استفاده از فعالیت‌های هنری، جهت تقویت فرهنگ کارگروهی در میان برخی از دانش‌آموزان دبستان دخترانه‌ای واقع در مرکز شهر اراک، انجام دادند. بررسی‌های اولیه نشان داد که دانش‌آموزان، قادر به برقراری ارتباط مثبت با یکدیگر نبوده همین مسئله، باعث شکایت‌های همیشگی آن‌ها می‌شود؛ علاوه بر این، فعالیت‌های معلمان در کلاس‌ها، تنها در راستای کارهای فردی است فعالیت‌ها کارهای گروهی جایگاهی چندانی در کلاس‌های درس ندارد؛ پس از انجام مطالعات کتابخانه‌ای، مشاهده دانش‌آموزان در شرایط مختلف، مصاحبه با معلمان معاونان توزیع پرسشنامه بین والدین، این مسئله بر ما محرز شد که دانش‌آموزان، تا حدودی، با مفاهیمی چون: فرهنگ کار جمعی، نوع‌دوستی، مشارکت همکاری، سازگاری ارتباط مثبت باهم سالان، بیگانه هستند درک صحیحی از آن‌ها ندارند. جهت حل مشکل از بین راه‌حل‌های ارائه‌شده، حدود ۱۶ راه‌حل در مدرسه اجرا شد که در بین این راه‌حل‌ها، فعالیت‌های هنری از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بود. پس از اجرای راه‌حل‌ها، مشاهده شد که دانش‌آموزان در اجرای فعالیت‌های گروهی نسبت به قبل پیشرفت شایانی داشته‌اند.

آقاجانگللو و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر کارگروهی بر یادگیری مهارت‌های زندگی در بین دانش‌آموزان ابتدایی شهرستان بوشهر»، به این نتیجه رسیدند که امروزه آموزش مهارت‌های اجتماعی به دانش‌آموزان با روش‌های مختلفی صورت می‌گیرد. یکی از روش‌های رایج آموزشی، اجرای تمرینات و کارها به‌صورت گروهی است که افراد و دانش‌آموزان در حین فعالیت تیمی، مجموعه‌ای از مهارت‌های زندگی را فرامی‌گیرند. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تأثیر کارگروهی بر یادگیری مهارت‌های زندگی (پذیرش تفاوت‌های فردی، کنترل خشم و عصبانیت، نظم و احترام متقابل) در بین دانش‌آموزان ابتدایی شهرستان بوشهر می‌باشد. جهت تحلیل فرضیات از نرم‌افزار SPSS و آزمون تی استیودنت تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج نشان داد که کارگروهی تأثیر مستقیم و مثبتی بر یادگیری مهارت‌های زندگی دارد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

روش کار

روش این مطالعه از نوع مروری است و با استفاده از بررسی سیستماتیک مقالات علمی که در مجلات معتبر به چاپ رسیده‌اند صورت گرفته است. به منظور یافتن مقالات متناسب با اهداف پژوهش، از پایگاه‌های اطلاعاتی www.sid.ir - www.civilica.ir به زبان فارسی و با کلیدواژه‌هایی همچون «کارگروهی»، «یادگیری» و «دانش‌آموزان» جست‌وجو شد. در نهایت پژوهش‌هایی که در آن‌ها به بررسی تأثیرات کارگروهی پرداخته شده بود و به صورت تمام متن در دسترس بودند، انتخاب و بررسی شدند. در ادامه به بررسی و دسته‌بندی مطالب پرداخته می‌شود.

تعریف کارگروهی

«کار گروهی» عبارت است از مجموعه تلاش‌های آگاهانه، منسجم و هماهنگ افرادی که برای دستیابی به هدف یا اهداف مشترک صورت می‌گیرد و هم‌افزایی را در پی دارد. «کار تیمی» نیز مجموعه افکار، اعمال و احساساتی است که در ارتباط با یکدیگر بوده و برای تسهیل هماهنگی و انطباق و دستیابی به اهداف مشترک گروه و سازمان باهم ترکیب می‌شوند. در عین حال اینکه گروه بدین منظور به چه دانش، مهارت و بینشی نیاز دارد، با توجه به وظیفه گروه و زمینه‌سازمانی آن متغیر است (جعفرپور، ۱۳۹۷. به نقل از Salas et al, 2007).

در دنیای امروز استفاده از تیم‌ها و گروه‌های کاری به منظور دستیابی به عملکردی فراتر از عملکرد افراد، هنگامی که انجام کار نیاز به مهارت، داوری و تجربه چندگانه دارد، گسترش روزافزونی یافته است. بسیاری از مدیران سازمان‌ها به این امر معتقدند که به کار گرفتن تیم‌ها و گروه‌های کاری به آن‌ها اجازه می‌دهد تا سریع‌تر و با هزینه مناسب‌تر، محصولاتی بهتر تولید کرده و به سطح بالاتری از عملکرد دست یابند (آریانی‌پور و همکاران، ۱۳۸۶). از این‌رو کار گروهی و کار تیمی روزبه‌روز اهمیت بیشتری پیدا کرده و سازمان‌ها به تشکیل گروه‌های کاری علاقه‌مندتر شده‌اند. از سوی دیگر، کارگروهی در راستای پذیرش تغییرات و شناخت مشارکت فعال اجتماعی و تغییرپذیری امری اجتناب‌ناپذیر است و همانند یک فناوری مؤثر و پیشگام، هم برای شرکت‌ها و سازمان‌ها مزیت راهبردی ایجاد نموده و هم برای کارکنان فرصت‌هایی را فراهم می‌آورد (فرهی و همکاران، ۱۳۸۹: ۴۰).

اثربخشی کار گروهی در دنیای متحول امروز، وجود گروه‌ها جنبه اجتناب‌ناپذیر زندگی امروزی است و سازمان‌های مولد با وجود گروه‌های کاری می‌توانند به حیات خود تداوم بخشند. گروه اثربخش، گروهی است که سطوح عالی عملکردی و رضایت منابع انسانی را در طی زمان کسب کند. یک گروه اثربخش از جنبه عملکرد کاری به اهداف عملکردی خود در کوتاه‌ترین زمان ممکن دست پیدا می‌کند و نتایج کاری عالی ارائه می‌دهد. به علاوه، اعضای گروه‌های اثربخش به اندازه کافی از کارهای خود و روابط بین فردی رضایت دارند و در نتیجه به‌طور مستمر با یکدیگر خوب کار می‌کنند. مفهوم کار گروهی بر مبنای این تصور شکل گرفته است که افراد از طریق گروه، توانایی انجام کارهایی فراتر از کارهای مستقل را دارند (نصراصفهانی و شکرچی زاده اصفهانی، ۱۳۹۵، به نقل از مارکس ۲۰۰۱).

در کارهای گروهی، هر عاملی که با توانایی و خواسته افراد برای کمک به یکدیگر برای رسیدن به یک هدف مشترک مرتبط باشد، باید بر اثربخشی گروه در دستیابی به هدف‌های مشترک اعضای گروه تأثیرگذار باشد. به علاوه، هر چه گروه‌ها از صراحت هدف بالاتری برخوردار باشند، اثربخشی، توسعه و بهره‌وری گروه نیز بالاتر خواهد رفت (Ralph, 2003). مفهوم کار گروهی اشاره به این امر موضوع دارد که افراد در گروه‌ها قادر به انجام اموری هستند فراتر از آنچه به تنهایی و به‌طور مستقل قادرند انجام دهند. از این‌رو بسیاری از سازمان‌ها به ساختارهای مبتنی بر کارگروهی به‌عنوان راهی برای زنده ماندن و پیروزی در دنیای پرقابوت کنونی روی آورده‌اند. اثربخشی کار گروهی زمانی افزایش پیدا می‌کند که بین ساختار گروه و محیط

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

آن تطابق وجود داشته باشد. لذا گروهی اثربخش است که فرهنگ، ساختار و مدیریت آن به شیوهای سازمان‌دهی شده باشد که از طریق آن تحقق اهداف گروه امکان‌پذیر باشد (مقدم و همکاران، ۱۳۹۳).

کار گروهی و کسب مهارت

زمانی که بچه‌ها با همکاری یکدیگر به صورت جمعی به دنبال دستیابی به هدفی مشترک هستند، خواهند توانست به انجام پروژه‌های دست‌بزنند که به‌تنهایی قادر به انجام آن نبوده‌اند. همچنین کار گروهی به بچه‌ها کمک می‌کند که کارهایی که در آن‌ها مهارت بالایی ندارند، بهتر شوند، مانند صبور بودن، کار کردن بر اساس برنامه‌های از پیش سازمان‌یافته، کار کردن در سروقت و

کار گروهی و اجتماعی شدن

هنگامی که بچه‌ها در قالب یک گروه در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند و هدفی مشترک را دنبال می‌کنند، مجبور خواهند شد برای انجام مسئولیت محول شده به گروه با یکدیگر ارتباط برقرار کنند، حرف بزنند، به نظرات دیگران گوش بسپارند و نظرات خود را بیان کنند و از همه مهم‌تر مجبور خواهند شد تا خجالتی بودن را فراموش کنند. کار گروهی به بچه‌هایی که در یک کلاس هستند، اما ارتباط چندانی با یکدیگر ندارند، امکان دوست شدن برایشان فراهم می‌کند.

کار گروهی و فراگیری بهتر و بیشتر

کارهای گروهی اغلب کارهای گسترده‌تر و پیچیده‌تری نسبت به فعالیت‌های فردی هستند به همین سبب زمانی که بچه‌ها در پروسه کار وارد می‌شوند، مطالب بیشتری را فرا خواهند گرفت، همچنین با کار گروهی بچه‌ها می‌توانند در زمانی کمتر، مطالب بیشتری را یاد بگیرند و چون خود آن‌ها نیز در فرایند کار درگیر بوده‌اند، کیفیت یادگیری آن‌ها نیز افزایش خواهد یافت.

کار گروهی و ایجاد حس رقابت

بچه‌ها زمانی که در گروه هم‌سالان خود قرار می‌گیرند و به فعالیتی یکسان می‌پردازند، ناخودآگاه حس رقابتشان برانگیخته می‌شود و فعالیت بیشتر و بهتری انجام خواهند داد، در نتیجه کلاس فعال و پویاتر خواهد شد و همه بچه‌ها برای آن که از دیگران عقب نمانند، تلاش خود را افزایش خواهند داد.

کار گروهی و شروع کار

در ابتدای کار به بچه‌ها آموزش دهید که تمامی اعضای گروه باید باهم کار کنند، همه‌چیز را باهم بررسی کرده و در خصوص تمامی مسائل باهم گفتگو کنند. به بچه‌ها بیاموزید کارها را با توجه به مهارت‌های فردی افراد گروه تقسیم کنند و برای انجام این کار بهتر است هر یک از اعضا ابتدا در خصوص توانایی‌هایی که دارد و فکر می‌کند برای انجام کار گروهی‌شان راهگشا است، با دیگران مشورت کند. یکی دیگر از مسائلی که از همان ابتدای امر لازم است تا هر یک از اعضا بدون خجالت کشیدن از یکدیگر مطرح کنند، مسئولیت‌هایی است که فرد از پس آن بر نمی‌آید اما به او محول شده است.

کار گروهی و منصفانه کار کردن

مشخص کردن کارهای هر یک از افراد گروه یکی از مراحل مهم کار گروهی است. اتفاقی که در بیشتر کارهای گروهی در مدرسه می‌افتد آن است که یک نفر تمامی کارهای کل گروه را به‌تنهایی انجام می‌دهد. یکی از دلایل اصلی بی‌علاقگی به کار

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

گروهی و ترجیح کارهای فردی نیز همین مسئله است. حتی بسیاری از پدر و مادرها نیز زمانی که متوجه می‌شوند کودکشان به‌عنوان عضوی از گروه به انجام فعالیتی بپردازد با یادآوری خاطرات تلخ خود نظر مساعدی در این زمینه نشان نمی‌دهند و به‌جای ترغیب بچه‌ها به گروهی عمل کردن، آن‌ها را به سمت فردگرایی سوق می‌دهند. برای آن‌ها که کار در میان اعضای گروه به‌صورت منصفانه‌ای تقسیم شود، بهتر آن است که معلم خود برای کاری که انجام داده است، توضیحاتی به‌صورت کتبی یا شفاهی ارائه کند.

کار گروهی و هدایت گروه

برای آن‌ها که بچه‌ها بتوانند در کنار یکدیگر به‌طور صمیمانه کار کنند، بهتر است علاوه بر آن‌ها که معلمان بر کارشان نظارت دارند، یک نفر هم به‌عنوان سرگروه به کارها نظم بدهد. درواقع کلید برگزاری جلسات موفق گروهی، داشتن یک سرگروه است، کسی که جلسه را هدایت می‌کند. البته لازم نیست که ریاست را همیشه به یک نفر سپرد، بلکه بهتر است همین کار به‌صورت گردشی به اعضای گروه سپرده شود.

کار گروهی و بروز مشکلات

غالباً زمانی که بچه‌ها دچار مشکل می‌شوند، سریعاً سراغ والدین خود رفته و از آن‌ها کمک می‌طلبند. در بیشتر موارد نیز والدین بدون تحقیق و یک‌طرفه در موضوع مداخله می‌کنند و اغلب مسائل تبدیل به تشنجی میان والدین و معلمان می‌شود. بهترین راه برای حل مشکلات بچه‌ها این است که از آن‌ها بخواهید در صورت هرگونه اختلاف و مشکلی، هر دو طرف دعوا باهم مسئله را نزد معلم ببرند تا ایشان تصمیم نهایی را اتخاذ کند.

یکی دیگر از راه‌حل‌ها آن است که در طول انجام کاربر اساس یک برنامه زمان‌بندی‌شده، گروه، جلساتی را برای حل مشکلات و ابهامات برگزار کند، اما بچه‌ها نباید فراموش کنند که در میان این جلسات بیشتر باید شنونده باشند تا گوینده و بکوشند از بهانه‌جویی و مخالفت‌های بی‌مفیده پرهیز کنند. در پایان باید فراموش نکنید که پروژه‌های گروهی نیز همچون تکالیف درسی، زمانی آموزنده خواهند بود، که از سوی خود بچه‌ها اجرا شوند، بنابراین بهتر است از انجام کارهای مربوط به آن‌ها بپرهیزید.

نگاهی به مزایا و معایب کار گروهی

دوران کنونی، دوران تخصص‌های متفاوت است. امروز دیگر یک نفر تنها به‌صرف این‌که در یک‌رشته تخصص یا فوق تخصص دارد نمی‌تواند در فعالیت‌های مختلف آموزشی، تجاری، اقتصادی، درمانی و... موفق باشد. بنابراین دنیای امروز دنیای تشکیل گروه‌های کاری است و اگر در هر سازمانی افراد، موفق به کار گروهی نشوند آن سازمان یکی از کلیدهای مهم موفقیت را از دست داده است.

ضرورت کار جمعی را می‌توان از جوانب گوناگون موردبررسی قرارداد؛ این بدیهی است که انجام برخی کارها به‌صورت فردی امکان‌پذیر نیست و لازم است تا آن کار را به‌صورت گروهی انجام داد مثل بلند کردن یک وزنه سنگین که به نیروی افراد زیادی نیاز دارد. گاهی نیز امکان انجام کاری به‌صورت فردی وجود دارد اما مستلزم تحمل هزینه فراوان و فشار زیاد است، و درنهایت نیز از نظر کیفیت، قابل‌مقایسه با صورت جمعی آن نیست. انجام ندادن کار به‌صورت گروهی، به معنی استفاده نکردن از امکاناتی است که در اختیار داریم، کسانی که قابلیت قرارگرفتن در کنار ما و تشکیل یک گروه را دارند با توانایی‌های مختلف خود، هر یک سرمایه بالقوه‌ای هستند که بی‌توجهی به آن‌ها چندان عاقلانه نیست. علاوه بر این‌که بدون فعالیت‌های گروهی آگاهانه و هماهنگ ممکن است ما کار یکدیگر را خنثی، تخریب و یا تکرار کنیم و بدین ترتیب موجب اتلاف سرمایه‌هایی شویم که در اختیارمان قرار گرفته است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مزیت‌های کار گروهی:

۱. همفکری و تقویت اندیشه‌ها: وقتی برای انجام کاری گرد هم می‌آییم و نسبت به چگونگی آن اظهار نظر می‌کنیم، طرح اولیه کار بسیار غنی‌تر و جامع‌تر از زمانیست که به‌تنهایی در مورد آن موضوع می‌اندیشیم.
۲. همدلی و تقویت انگیزه‌ها: وقتی ما با دیگران پیوند می‌یابیم، امیدمان به اتمام کار بیشتر شده و استقامتمان برای پافشاری در پیگیری مقصد افزایش می‌یابد.
۳. هم‌افزایی در کمیت و کیفیت محصول: کارگروهی باعث می‌شود کیفیت و کمیت کار بالاتر و بهتر از کار فردی باشد. به بیان دیگر، اگرچه در کار گروهی سرعت حرکت کندتر از کار فردی است اما نتیجه کار، همواره از جمع توان تک تک افراد بیشتر است.
۴. بالا رفتن همت‌ها: ما معمولاً به‌صورت فردی به اهداف بزرگ نمی‌اندیشیم، اما وقتی خود را در میان جمع احساس می‌کنیم تصور پدید آوردن آثار بزرگ برایمان امکان‌پذیر می‌شود.
۵. تربیت نیرو: کارگروهی باعث رشد قدرت فکری و عملی اعضاء می‌شود. در گروه افراد از یکدیگر کار می‌آموزند و نیروی انسانی با سرعت و سهولت بیشتری شکل می‌گیرد.
۶. احساس تعلق نسبت به دیگر اعضای گروه: کار جمعی باعث احساس مسئولیت ما نسبت به کار و احساس تعلقمان نسبت به دیگران می‌شود؛ چون می‌بینیم که کار جز با همکاری دیگران پیش نمی‌رود. بدین ترتیب، همانطور که وقتی در یک گروه فوتبال، یک نفر گل می‌زند همه خوشحال می‌شوند، در کار گروهی نیز پیروزی هر یک، پیروزی همه و موجب سرافرازی و خوشحالی همگان است و ناکامی هر یک، ناکامی همه. دیگر از احساس رقابت و حسادت خبری نیست، چرا که موفقیتها و شکستها به پای گروه نوشته می‌شود نه به پای فرد.

آفت‌های کارگروهی:

اگر چه گروه یک مجموعه واحد است و پس از طی مراحل تکاملی می‌تواند به یک سو حرکت کند ولی به هر صورت از افرادی تشکیل شده که شخصیت‌ها، خلقیات و رفتارهای متفاوتی دارند. گاه برخی افراد رفتارهایی همچون پرخاشگری، مخالفت‌های سرسختانه، سلطه جویی، شهرت طلبی، پرحرفی، لاقیدی و... دارند که با ایجاد مزاحمت برای سایر اعضای گروه، موجب کندی کار گروهی شده و یا مانع از به نتیجه رسیدن گروه می‌شوند. این وظیفه راهبر گروه است که در جستجوی ریشه‌های این رفتارها و درک شخصیت اعضا باشد و رفتاری در پیش بگیرد تا خصوصیات فردی مزاحم، کمتر بر کار گروه تأثیر بگذارد.

کارگروهی آفت‌های بسیاری دارد که بی‌اعتمادی، نداشتن تعهد کاری، مسئولیت پذیر نبودن، توجه اعضاء به اهدافی غیر از اهداف گروه و نگرستن به گروه بعنوان پله‌ای برای پیشرفت فردی از مهمترین این آفتهاست. بی‌اعتمادی را شاید بتوان مهم‌ترین آفتی دانست که یک گروه به آن گرفتار می‌شود. در گروه‌های بی‌اعتماد، اعضا ریسک کمک خواستن از دیگران و کمک رسانی به سایرین را نمی‌پذیرند. روحیه آن‌ها برای فعالیت تیمی روز به روز کاهش می‌یابد. ضعفها و لغزشهایشان را از یکدیگر پنهان می‌کنند. بدون تلاش برای شناخت درست استعدادها و دیگران عجلانه قضاوت می‌کنند. از شناخت مهارت‌ها و تجربه‌های دیگران غفلت می‌ورزند. وقت و انرژی زیادی برای هدایت رفتارهای سیاسی گونه و تعاملات درون گروهی خود تلف می‌کنند و نسبت به موقعیت دیگران حسادت می‌ورزند. در چنین گروهی تعهد کاری از بین می‌رود و اعضا فقط بدنبال پیشرفت خود و رسیدن به اهداف شخصی و حفظ مقام و منافع خود هستند.

در مقابل در گروه‌های موفق، اعضا مهارت‌های کارگروهی را داشته و به کارگروهی اعتقاد دارند. بین آن‌ها اعتماد وجود دارد، روحیه اطاعت از رهبر و روحیه کار تشکیلاتی در آن‌ها در سطح بالایی وجود دارد. آن‌ها در تصمیم‌گیریها اصل مشورت را رعایت کرده و متعهد و وظیفه شناسند. تحمل کندی طبیعی انجام کار گروهی را دارند و از علایق شخصی خود به نفع اهداف

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

گروه می‌گذرند. با افراد سطح پایین مدارا کرده و بجای سرزنش، آن‌ها را به رشد و پیشرفت تشویق می‌کنند. در انجام وظایف جدیت و اخلاص دارند و امتیازجویی و رقابت با دیگران در چنین گروهی، جایی ندارد. در مقایسه با افرادی که به‌تنهایی عمل می‌کنند، اندیشه‌های بیشتر و اطلاعاتی افزون‌تر ایجاد می‌کنند. بنابراین، در تصمیم‌گیری و مشکل‌گشایی از اطلاعات بیشتری بهره می‌برند و از کیفیت بالاتری برخوردارند. تفاهم و پذیرش را در میان افرادی که در مشکل‌گشایی و تصمیم‌گیری دخالت دارند، به سبب مشارکت اعضای گروه در فرایند، بهبود می‌بخشند. به واسطه تأثیر «تسهیلات اجتماعی» از افرادی که به‌تنهایی عمل می‌کنند، انگیزش و سطوح عملکرد بالاتری دارند. افراد هنگامی که گرداگرد افراد دیگر هستند، نیروی بیشتری پیدا می‌کنند و فعال‌تر هستند. سوگیری‌های شخصی و نقاط کوری را از میان بر می‌دارند که مانع تجزیه و تحلیل مسائل و عملکرد مؤثر می‌شوند اما افراد تنها آن‌ها را مورد توجه قرار نمی‌دهند. احتمال بیشتری دارد که در یک تغییر مخاطره‌آمیز درگیر شوند، یعنی در مقایسه با افرادی که به‌تنهایی عمل می‌کنند، به بدیل‌های خطرناک و کارهای ابتکاری روی آورند.

بحث و نتیجه‌گیری

بیشتر آموخته‌های ما حاصل تعامل با دیگران هستند و اگر دانش‌آموزان برای کسب دانش فقط به کتاب و نظرات و ایده‌های ذهنی خودشان دسترسی داشته باشند، یادگیری پربراری نخواهند داشت. بنابراین هدف اصلی و نهایی کار گروهی رسیدن به بهترین عملکرد ذهنی و آموزش بهینه است. هرچند آموزش فردی و رقابتی اهمیت خاص خود را در ایجاد انگیزه و هیجان دانش‌آموزان دارد، اما یادگیری به وسیله کار گروهی و به‌صورت مشارکتی برای تعادل در برنامه آموزشی ضروری است. به همین منظور در این مقاله راهکارهایی برای آموزش و تمرین کار گروهی در مدرسه پرداختیم و برخی از روش‌های ایجاد گروه‌های موفق را بررسی کردیم. دنیای امروز، دنیای تشکیل گروه‌های کاری است و اگر در هر موسسه یا سازمان، افراد موفق به کار گروهی نشوند، شرکت و سازمان، یکی از کلیدهای مهم موفقیت را از دست داده است. دوران کنونی، دوران تخصص‌های متفاوت است. امروز دیگر یک نفر تنها به‌صرف این‌که در یک رشته تخصص یا حتی فوق تخصص دارد نمی‌تواند در فعالیت‌های مختلف آموزشی، تجاری، اقتصادی، درمانی و... موفق باشد.

یکی از معیارهایی که کشورهای توسعه یافته را از کشورهای در حال توسعه مجزا می‌کند، فرهنگ گروهی کار کردن است، در کشورهای توسعه نیافته، افراد علاقه‌ی بی به فعالیت‌های گروهی ندارند و همین امر سبب می‌شود علاوه بر صرف انرژی بیشتر، کارها با کیفیت پایین‌ترین انجام پذیرد. اصولاً جهت رسیدن به یک جامعه کارآفرین، رشد فعالیت‌های گروهی نیز ضروری است و بدون چنین ویژگی، کارآفرینی در جامعه فراگیر نخواهد شد.

دانش‌آموزانی که از طریق یادگیری فعال به یادگیری می‌پردازند نه تنها بهتر یاد می‌گیرند بلکه از تجربه یادگیری لذت بیشتری نیز می‌برند. حتی اگر معلم بهترین سخنران باشد و در تمام مدت جلسه درسی به سخنرانی بپردازد، ممکن است یادگیری صورت گیرد؛ اما این یادگیری به اندازه یادگیری که در موقعیت فعال به وجود می‌آید کامل، جامع و پایدار نیست.

اثرات یادگیری از طریق کار گروهی و همیاری را می‌توان در این ۵ بند خلاصه کرد:

۱. افراد از یکدیگر می‌آموزند.
۲. انگیزه جهت یادگیری را افزایش می‌دهد.
۳. احساسات مثبت نسبت به یکدیگر را افزایش می‌دهد واز جدایی و تنهایی می‌کاهد وروابط دوستانه ایجاد می‌کنند.
۴. باعث تقویت مهارت‌های اجتماعی می‌گردد.
۵. منجر به تقویت عزت نفس می‌شود.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

منابع

۱. آریانیپور، ع.، مظلومی، ن.، ضرغام، ح.، و بخشی زاده، ن. ۱۳۸۶. بررسی عوامل مؤثر بر عملکرد گروه‌های کاری مهندسی، مجموعه مقالات پنجمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، تهران، ایران.
۲. آفاجاننگلو، س.، عیسی زاده، ف.، و عیسی زاده، آ. ۱۳۹۴. بررسی تأثیر کار گروهی بر یادگیری مهارت‌های زندگی در بین دانش‌آموزان ابتدایی شهرستان بوشهر، اولین کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی با رویکرد بومی - اسلامی و با تأکید بر پژوهش‌های نوین، ساری.
۳. جعفرپور، م. ۱۳۹۷. آسیب‌شناسی کار گروهی در سازمانهای کشور. فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات مدیریت (بهبود و تحول)، سال بیست و هفتم، شماره ۸۷، صص ۱۰۰ - ۷۵.
۴. صبور، م.، غیبی، ف. ۱۳۹۷. راهکارهای تقویت فرهنگ کارگروهی در میان دانش‌آموزان، با استفاده از روش‌های نوین تدریس فعالیت‌های هنری، دومین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، مشاوره، تعلیم و تربیت، مشهد.
۵. غیاثوند، ا. ۱۳۹۴. اثربخشی کار گروهی زنان در طرح اجتماع محور بهبود کیفیت زندگی شهری، بر گرفته از طرح پژوهشی «اثر بخشی طرح اجتماع محور بهبود کیفیت زندگی زنان». پژوهشنامه مددکاری اجتماعی، دوره ۲، شماره ۵، صص ۱۶۷-۱۹۶.
۶. فرهی، ر.، محمودی، ا.، زارعی رهرو، ا.، و افخمی اردکانی، م. ۱۳۸۹. طراحی معیارهای اثر بخشی کارگروهی (با رویکرد TQM و QCC) مطالعه موردی: پژوهشگاه صنعت نفت، فصلنامه مدیریت و منابع انسانی در صنعت نفت، سال چهارم، شماره ۱۰، صص ۳۹-۷۰.
۷. مقدم ع. ح.، طبرساغ، حمیدی زاده م.ر.، تهرانیم. ۱۳۹۳. «عوامل مؤثر بر اثربخشی کار تیمی در سطح واحد»، مجله علوم مدیریت در ایران، ۹ (۳۳)، ۹۷-۱۲۴.
۸. نصرافهانی، ع.، شکرچی زاده اصفهانی، ز. ۱۳۹۵. بررسی تأثیر سیرت نیکو بر اثربخشی کارگروهی (مورد مطالعه: گروه‌های هنری شهر اصفهان)، پژوهش‌های مدیریت در ایران، دوره ۲۰، شماره ۱ (پیاپی ۹۱).
۹. نیک گهر، ع. ۱۳۸۵. مبانی جامعه‌شناسی، تهران: نشر توتیا.
10. Ralph T. (2003). An Investigation of the Relationships among Goal Clarity, Effectiveness and Productivity in Faculty Groups. Temple University. 158 Pages; AAT3097721.